

ágyat, *ami hozzánőtt a földhöz*” 158), és van egy – talán Illyés Gyulától eredeztethető – mostanság rendkívül divatos vonzathasználat („én kétféle családban *gondolkodom*, kétféle időben” 83), akad – a hajdan Márai Sándor által terjesztett – *egyfajta*-ból is („Talán ez is *egyfajta* visszaemlékezés, sógornőm be nem fejezett Angolkönyve” 98).

Bánki Éva könyve (megismételhető:) olvastatja magát, s ez olyan erény, amely a szerzőt dicséri és kötelezi az itteni eredmények és tanulságok továbbvitelére. A XX. századi magyar élet emberek, családok, falvak, városok történetében mutatkozik meg és reális módon (vagy realistán?), sajnálatos azonban, hogy – mintha a könyvcím is erre utalna – inkább esős, ködös idők és hangulatok szövik át az évszázadot; sőt: a múlt is és a jövő is efféle volt és lesz (a petőfis víziók szerint). A kétféle érdeklődésű család és összekapcsolódó ágai valójában nem mutatnak megoldást, az egyéni élet sem emelkedik meg például a szerelmek által, a történelem sem látszik kedvezőbb csillagállásra fordítani a napi élet menetét, tehát marad a változásban való hit, amint mondja az elbeszélő: „leírtam, hogy imádkozom [...] a rokonokért, akikről huszonöt éve nem tudok semmit, a szellemekért, a csomagkapcsolású telefonokért, Piroskáért, Piroska gyerekeiért, minden Piroska gyerekeiért, [...] aztán a fiatalokért, Magyarországért, Csallóközért [...]” (291). S föl is sejlik már a változás: [...] legtöbbször nem is hiszik el, hogy egész életük munkája megér egy kétszobás lakótelepi lakást vagy Trabantot. Azt hiszik, ajándékba kapták a szocializmustól vagy Kádár Jánostól” (279); [...] sokan nem fognak a változásoknak örülni, és annak se, hogy Kádárék helyett a régebbi urak hajolnak le, vagy ha a farmerosok fitymálnak minket” (uo.). Mindenesetre Bánki Éva könyvéhez kellett a változás, a magyarság sorsának úgyszintén, hogy ne esővárosban kelljen élnie a felnövekvő nemzedékeknek.

Büky László

